

**RAPORT Z WIZYTACJI**  
**(profil ogólnoakademicki)**

**dokonanej w dniach 15-16 stycznia 2019 na kierunku**  
**ochrona środowiska**  
**prowadzonym na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej**  
**Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego**  
**w Warszawie**

**Warszawa, 2019**

## Spis treści

|                                                                                                |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu .....                                                | 4  |
| 1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej.....                           | 4  |
| 1.2. Informacja o procesie oceny .....                                                         | 4  |
| 2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku .....                   | 5  |
| 3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej .....                                   | 6  |
| 4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej.....                                | 7  |
| Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni.....          | 7  |
| Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1 .....                                 | 7  |
| Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....                                    | 10 |
| Dobre praktyki .....                                                                           | 10 |
| Zalecenia .....                                                                                | 10 |
| Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia .. | 11 |
| Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2.....                                  | 11 |
| Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....                                    | 16 |
| Dobre praktyki .....                                                                           | 16 |
| Zalecenia .....                                                                                | 16 |
| Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia .....            | 17 |
| Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3.....                                  | 17 |
| Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....                                    | 21 |
| Dobre praktyki .....                                                                           | 22 |
| Zalecenia .....                                                                                | 22 |
| Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia .....                                         | 22 |
| Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4.....                                  | 22 |
| Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....                                    | 25 |
| Dobre praktyki .....                                                                           | 25 |
| Zalecenia .....                                                                                | 25 |
| Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia .....       | 26 |
| Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5.....                                  | 26 |
| Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....                                    | 27 |
| Dobre praktyki .....                                                                           | 27 |
| Zalecenia .....                                                                                | 27 |
| Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia .....                                     | 27 |
| Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6.....                                  | 27 |
| Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....                                    | 28 |
| Dobre praktyki .....                                                                           | 28 |

|                                                                                                                                             |                                          |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|
| Zalecenia .....                                                                                                                             | 28                                       |
| Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia .....                                                                     | 28                                       |
| Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7.....                                                                               | 28                                       |
| Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....                                                                                 | 31                                       |
| Dobre praktyki .....                                                                                                                        | 31                                       |
| Zalecenia .....                                                                                                                             | 31                                       |
| Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia .....                             | 31                                       |
| Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8.....                                                                               | 31                                       |
| Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....                                                                                 | 34                                       |
| Dobre praktyki .....                                                                                                                        | 34                                       |
| Zalecenia .....                                                                                                                             | 34                                       |
| 5. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny.....                          | 34                                       |
| Załączniki: .....                                                                                                                           | <b>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</b>  |
| Załącznik nr 1. Podstawa prawna oceny jakości kształcenia.....                                                                              | <b>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</b>  |
| Załącznik nr 2. Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego ..... | <b>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</b>  |
| Załącznik nr 3. Ocena wybranych prac etapowych i dyplomowych.....                                                                           | <b>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.7</b> |
| Załącznik nr 4. Wykaz modułów zajęć, których obsada zajęć jest nieprawidłowa.....                                                           | <b>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</b>  |
| Załącznik nr 5. Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena.....                                                                       | <b>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.4</b> |

# **1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu**

## **1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej**

Przewodniczący: prof. dr hab. Jerzy Andrzej Błoszyk, członek PKA

członkowie:

1. dr hab. Leon Miodoński, ekspert PKA
2. dr hab. Piotr Rutkowski, ekspert PKA
3. dr Anna Wawrzyk, ekspert PKA reprezentujący pracodawców
4. Paula Leśniewska, ekspert PKA reprezentujący studentów
5. mgr Grzegorz Kołodziej, ekspert PKA ds. postępowania oceniającego

## **1.2. Informacja o procesie oceny**

Ocena programowa na kierunku ochrona środowiska prowadzonym na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonego przez Komisję na rok akademicki 2018/2019. Wizytacja tego kierunku studiów przeprowadzona została po raz drugi. Poprzednia ocena jakości kształcenia na ww. kierunku miała miejsce w roku akademickim 2006/2007 i zakończyła się wydaniem oceny pozytywnej. Ponadto w Jednostce prowadzącej oceniany kierunek studiów, w roku akademickim 2012/2013, Polska Komisja Akredytacyjna przeprowadziła ocenę instytucjonalną, która również zakończyła się wydaniem oceny pozytywnej.

Obecna wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą oceny programowej Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Wizytację poprzedzono zapoznaniem się zespołu oceniającego z raportem samooceny przedłożonym przez Uczelnię. Natomiast raport zespołu oceniającego został opracowany na podstawie hospitacji zajęć dydaktycznych, analizy prac etapowych oraz losowo wybranych prac dyplomowych wraz z ich recenzjami, wizytacji bazy naukowo-dydaktycznej, a także spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami, przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego oraz studentami ocenianego kierunku.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego, w Załączniku nr 2.

## 2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                              |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| <b>Nazwa kierunku studiów</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <b>ochrona środowiska</b>                                                                                                                                                                                                                                                                               |                              |
| <b>Poziom kształcenia</b><br>(studia I stopnia/studia II stopnia/jednolite studia magisterskie)                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <b>studia I i II stopnia</b>                                                                                                                                                                                                                                                                            |                              |
| <b>Profil kształcenia</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <b>ogólnoakademicki</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                              |
| <b>Forma studiów</b> (stacjonarne/niestacjonarne)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <b>stacjonarne</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                              |
| <b>Nazwa obszaru kształcenia, do którego został przyporządkowany kierunek</b><br>(w przypadku, gdy kierunek został przyporządkowany do więcej niż jednego obszaru kształcenia należy podać procentowy udział liczby punktów ECTS dla każdego z tych obszarów w liczbie punktów ECTS przewidzianej w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia) | <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>obszar nauk przyrodniczych</b></li> <li>- <b>obszar nauk humanistycznych</b></li> </ul>                                                                                                                                                                     |                              |
| <b>Dziedziny nauki/sztuki oraz dyscypliny naukowe/artystyczne, do których odnoszą się efekty kształcenia na ocenianym kierunku</b><br>(zgodnie z rozporządzeniem MNiSW z dnia 8 sierpnia 2011 w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, Dz.U. 2011 nr 179 poz. 1065)                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>dziedzina nauk biologicznych w dyscyplinie naukowej ochrona środowiska</b></li> <li>- <b>dziedzina nauk humanistycznych w dyscyplinie naukowej filozofia</b></li> </ul>                                                                                     |                              |
| <b>Liczba semestrów i liczba punktów ECTS przewidziana w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia</b>                                                                                                                                                                                                                                         | <b>studia I stopnia</b> - 6 semestrów/ 180 punktów ECTS<br><b>studia II stopnia</b> – 4 semestry/ 120 punktów ECTS                                                                                                                                                                                      |                              |
| <b>Specjalności realizowane w ramach kierunku studiów</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <b>studia I stopnia:</b><br>- monitoring środowiskowy i technologie środowiskowe<br>- zarządzanie środowiskiem i edukacja środowiskowa<br><b>studia II stopnia:</b><br>- polityka zgodności w zarządzaniu środowiskiem<br>- monitoring środowiskowy<br>- sustainability studies – ścieżka anglojęzyczna |                              |
| <b>Tytuł zawodowy uzyskiwany przez absolwentów</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <b>studia I stopnia</b> – licencjat<br><b>studia II stopnia</b> - magister                                                                                                                                                                                                                              |                              |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <b>Studia stacjonarne</b>                                                                                                                                                                                                                                                                               | <b>Studia niestacjonarne</b> |
| <b>Liczba studentów kierunku</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <b>studia I stopnia</b> – 110<br><b>studia II stopnia</b> - 76                                                                                                                                                                                                                                          | -                            |
| <b>Liczba godzin zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów na studiach stacjonarnych</b>                                                                                                                                                                                                                                                      | <b>studia pierwszego stopnia</b> 1845 – <b>studia drugiego stopnia</b> – 1080 oraz - 810 w przypadku specjalności prowadzonej w języku angielskim                                                                                                                                                       |                              |

### 3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

| Kryterium                                                                                               | Ocena stopnia spełnienia kryterium <sup>1</sup><br>Wyróżniająca / W pełni / Zadowalająca / Częściowa / Negatywna |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni                        | W pełni                                                                                                          |
| Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia             | W pełni                                                                                                          |
| Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia                           | W pełni                                                                                                          |
| Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia                                                        | W pełni                                                                                                          |
| Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia                      | W pełni                                                                                                          |
| Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia                                                    | W pełni                                                                                                          |
| Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia                                       | W pełni                                                                                                          |
| Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągania efektów kształcenia | W pełni                                                                                                          |

Jeżeli argumenty przedstawione w odpowiedzi na raport z wizytacji lub wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy będą uzasadniały zmianę uprzednio sformułowanych ocen, raport powinien zostać uzupełniony. Należy, w odniesieniu do każdego z kryteriów, w obrębie którego ocena została zmieniona, wskazać dokumenty, przedstawić dodatkowe argumenty i informacje oraz syntetyczne wyjaśnienia przyczyn, które spowodowały zmianę, a ostateczną ocenę umieścić w tabeli 1.

Tabela 1

| Kryterium                                                                                        | Ocena spełnienia kryterium <sup>1</sup><br>Wyróżniająca / W pełni / Zadowalająca / Częściowa |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Uwaga:</b> należy wymienić tylko te kryteria, w odniesieniu do których nastąpiła zmiana oceny |                                                                                              |

<sup>1</sup>W przypadku gdy oceny dla poszczególnych poziomów kształcenia różnią się, należy wpisać ocenę dla każdego poziomu odrębnie.

## **1. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej**

Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni

1.1. Koncepcja kształcenia

1.2. Badania naukowe w dziedzinie / dziedzinach nauki / sztuki związanej / związanych z kierunkiem studiów

1.3. Efekty kształcenia

### **Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1**

1.1.

Realizowany program kształcenia na wizytowanym kierunku ochrona środowiska znajduje swoje odniesienie do Misji i Strategii Rozwoju Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW) w Warszawie na lata 2014-2020. Przyjęte efekty kształcenia na ocenianym kierunku są spójne z Misją i Strategią, co potwierdza Uchwała nr 49/2015 Senatu UKSW z dnia 23 kwietnia 2015 roku. Zgodnie ze Strategią UKSW, za priorytetowe kierunki i płaszczyzny badań naukowych, kształcenia kadr naukowych oraz studentów Uczelnia uznaje m.in. następujące zagadnienia: człowiek i jego środowisko, środowisko naturalne i jego wpływ na życie człowieka, wpływ działalności ludzkiej na środowisko, zmiany klimatyczne, zagrożenia środowiskowe dla życia i zdrowia człowieka, poznanie świata przez człowieka, w tym zjawisk i procesów biologicznych, fizycznych i chemicznych zachodzących w świecie i kosmosie. Wydział Filozofii Chrześcijańskiej (WFCh) wdraża misję UKSW w zakresie kształcenia kadr, wyposażając absolwentów w wiedzę, umiejętności i kompetencje niezbędne dla nowoczesnego szkolnictwa, gospodarki i przemysłu. Strategia WFCh ma na celu zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia, umożliwiającego absolwentom swobodny dostęp do rynku pracy.

Służy temu w szczególności dobrze zaplanowana koncepcja kształcenia na kierunku ochrona środowiska, która obejmuje trzyletnie studia I stopnia (licencjackie) oraz dwuletnie studia II stopnia (magisterskie) w trybie stacjonarnym (rekrutacja na studia niestacjonarne została zawieszona w roku 2015 z powodu niewystarczającej liczby kandydatów). Studia I stopnia obejmują zasadnicze treści z zakresu ochrony środowiska z uwzględnieniem jej aspektu przyrodniczego i aspektu humanistycznego. Zajęcia na pierwszym roku studiów są wspólne dla wszystkich studentów i obejmują podstawowe przedmioty z nauk przyrodniczych (biologia, chemia, fizyka, ekologia, biogeografia, geneza życia biologicznego) oraz z zakresu nauk humanistycznych (filozofia przyrody, etyka, idea zrównoważonego rozwoju, logika). Od drugiego roku studia mogą być realizowane w dwóch profilach „Zarządzanie środowiskiem i edukacja środowiskowa” oraz „Monitoring środowiskowy i technologie środowiskowe”. Zaproponowanie takiego układu tematycznego ma na celu umożliwienie studentom rozwijanie ich zainteresowań w kierunku administracyjno-edukacyjnych aspektów ochrony środowiska lub w kierunku aspektów przyrodniczo-technologicznych. Studia II stopnia dają możliwość poszerzenia wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych z zakresu ochrony środowiska, w ramach realizacji jednego z trzech profili: „Polityka zgodności w zarządzaniu środowiskiem”; „Monitoring środowiskowy” oraz „Sustainability Studies” (w j. angielskim). Wspólny element studiów stanowią zajęcia ogólnouczelniane, konwersatoria monograficzne oraz zajęcia z grupy „Humanistyczny kontekst ochrony środowiska”. W tych modułach zajęć studenci mogą dokonywać swobodnego wyboru pomiędzy proponowanymi przedmiotami „do wyboru”.

Elementem programu studiów są także praktyki zawodowe. Studia umożliwiają uzyskanie interdyscyplinarnej wiedzy ogólnej z zakresu nauk przyrodniczych oraz umiejętności wykorzystania jej w pracy zawodowej z zachowaniem zasad prawnych i etycznych. Oferta edukacyjna na kierunku ochrona środowiska odpowiada także celom Misji i Strategii Rozwoju UKSW na lata 2014-2020 w zakresie zwiększaniu liczby studentów zagranicznych oraz rozszerzaniu oferty kształcenia w językach obcych. Ponadto realizowana koncepcja kształcenia nawiązuje do postulatów mobilności studentów i pracowników (w ramach programów Erasmus+, MOST) i współpracy z biznesem oraz otoczeniem społecznym i instytucjonalnym. Spotkanie Pracodawców z ZO PKA potwierdziło, iż interesariusze zewnętrzni biorą czynny udział w procesie ustalania koncepcji kształcenia oraz planowaniu rozwoju kierunku, co przekłada się na możliwości zatrudnienia absolwentów kierunku i ich konkurencyjności na rynku pracy. Świadczy o tym wysoka lokata absolwentów kierunku Ochrona Środowiska w Systemie ELA.

Plany rozwoju ocenianego kierunku studiów uwzględniają potrzeby studentów oraz uwzględniają potrzeby rynku pracy. Plany rozwoju przewidują dostosowanie oferty dydaktycznej do oczekiwań interesariuszy zewnętrznych w ramach przedmiotów określonych w programie studiów.

W procesie ustalania, zatwierdzenia i planowania rozwoju koncepcji kształcenia biorą udział także interesariusze zewnętrzni na zasadzie współpracy określonej zarządzeniem Rektora UKSW określającym model współpracy z pracodawcami zgodnie z zapisami w Misji i Strategii Rozwoju Wydziału na lata 2014-2020. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia obejmuje między innymi udział przedstawicieli środowiska w opracowywaniu zmian w programie kształcenia co ma bezpośredni wpływ na rozwój koncepcji kształcenia ocenianego kierunku.

Wyjątkowość koncepcji kształcenia kierunku ochrony środowiska prowadzonego na WFCh polega przede wszystkim na ich przyrodniczo-humanistycznym charakterze, który jest wyrazem przekonania, że ochrona środowiska powinna uwzględniać nie tylko elementy przyrodniczo-techniczne, ale także humanistyczne, w szczególności etyczne i filozoficzno-przyrodnicze. W związku z tym studenci kierunku mają możliwość całościowego podejścia do zagadnień związanych z ochroną środowiska, w której czynnik ludzki wydaje się być kluczowy i trudny do przecenienia. Przypisanie kierunku ochrony środowiska do obszaru nauk humanistycznych nie jest typowe, jednakże uwzględnia specyfikę jednostki, Uczelni i Wydziału.

## 1.2.

Wizytowany kierunek ochrona środowiska prowadzony na WFCh jest przyporządkowany do dwu obszarów: obszaru nauk przyrodniczych i obszaru nauk humanistycznych oraz odpowiednio do dziedziny nauk biologicznych w dyscyplinie naukowej ochrona środowiska oraz dziedziny nauk humanistycznych w dyscyplinie naukowej filozofia. Obecnie na WFCh pracuje ponad 100 pracowników naukowo-dydaktycznych. Problematyka i kierunki badań realizowanych w ocenianej jednostce są zgodne z zakresem dziedzin i dyscyplin do których odnoszą się efekty kształcenia, zarówno w obszarze pogłębionej wiedzy jak i umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej.

Pozwala ona na osiągnięcie efektów kształcenia w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych podczas studiów I i II stopnia.

Dorobek naukowy, problemy badawcze i tematyka publikacji nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na wizytowanym kierunku korespondują z ofertą kształcenia, a studenci mają możliwość realizowania prac dyplomowych praktycznie w każdym podstawowym dziale ochrony środowiska. Badania naukowe prowadzone w IEiB dotyczą przyrodniczych i humanistycznych aspektów ochrony środowiska i koncentrują się wokół zagadnień związanych z: ochroną fauny i flory środkowego odcinka Wisły; biologią, mikrobiologią i ekologią gleby; ekologią i biologią człowieka; behawiorem i ochroną ptaków; toksykologią środowiska; biochemią produktów żywieniowych; paliwami alternatywnymi i energetyką odnawialną; ekosystemami leśnymi; biomonitoringiem; bioindykacją; matematycznym modelowaniem procesów chemicznych, ekologicznych i ewolucyjnych; teorią i praktyką zrównoważonego rozwoju; ekofilozofią; etyką środowiskową; bioetyką; procesami decyzyjnymi w ochronie środowiska; prawem ochrony środowiska; edukacją środowiskową. Badania naukowe prowadzone przez pracowników WFCh są ściśle powiązane z ocenianym kierunkiem studiów i obejmują bardzo wiele aspektów współczesnej ochrony środowiska. Mają one charakter zarówno teoretyczny, empiryczny, jak i aplikacyjny i obejmują badania laboratoryjne oraz terenowe, wsparte dogłębną analizą statystyczną. Uzyskiwane wyniki badań prowadzonych w IEiB są bezpośrednio wykorzystywane w procesie kształcenia na ocenianym kierunku.

### 1.3.

Efekty kształcenia na kierunku ochrona środowiska I stopnia oraz II stopnia o profilu ogólnoakademickim zostały określone w Uchwale nr 49/2015 Senatu UKSW z dnia 23 kwietnia 2015 roku. Są one łatwe do zweryfikowania, zrozumiałe i spójne z efektami kształcenia dla obszarów nauk przyrodniczych i nauk humanistycznych, do których kierunku został przyporządkowany. Efekty kształcenia odpowiadają właściwemu poziomowi kształcenia w profilu ogólnoakademickim. Efekty kształcenia zdefiniowano w trzech kategoriach: wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne. Zostały one sformułowane w sposób zrozumiały i mierzalny, z możliwością ich weryfikacji w formie wskazanej w sylabusach dla poszczególnych przedmiotów. Efekty kształcenia dla studiów I. i II. stopnia zachowują zróżnicowanie odpowiadające poziomom kształcenia i zakładają zdobycie szerokiego zakresu wiedzy teoretycznej i praktycznej, umiejętności oraz kompetencji społecznych predysponujących do rozpoczęcia pracy zawodowej, a także podjęcia studiów doktoranckich i/lub prowadzenia działalności badawczej. Kierunkowe efekty kształcenia znajdują swoje rozwinięcie i uszczegółowienie na poziomie poszczególnych zajęć, w szczególności zajęć powiązanych z prowadzonymi badaniami naukowymi oraz zajęć do wyboru. Szczegółowe efekty kształcenia, zdefiniowane dla modułów zajęć są spójne z efektami kształcenia określonymi dla ocenianego kierunku. Szczegółowe efekty kształcenia zdefiniowane dla poszczególnych modułów zajęć tworzących program studiów są spójne z efektami kształcenia określanymi dla kierunku ochrona środowiska prowadzonym na WFCh. Dotyczy to także efektów związanych z praktykami zawodowymi, szczególnie w obszarze nabywania kompetencji społecznych. Dla studiów pierwszego stopnia, 19 efektów szczegółowych z zakresu wiedzy, 16 z zakresu umiejętności i 9 z zakresu kompetencji społecznych jest spójnych z efektami kształcenia dla obszaru nauk przyrodniczych i humanistycznych. Również dla

studiów drugiego stopnia 12 efektów szczegółowych z zakresu wiedzy, 15 z zakresu umiejętności i 9 z zakresu kompetencji społecznych jest spójnych z efektami kształcenia dla obszarów nauk przyrodniczych i humanistycznych. Dla anglojęzycznego profilu Sustainability Studies utworzona została dodatkowa matryca efektów kształcenia, właściwie przyporządkowująca zbiór efektów do poszczególnych kursów. Zarówno na studiach pierwszego, jak i drugiego stopnia w zbiorze zakładanych efektów kształcenia w sposób właściwy uwzględniono te efekty w zakresie znajomości języka obcego na poziomie biegłości B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy. Dodatkowo, poza obowiązkową siatką zajęć wynikających z realizacji programu na ocenianym kierunku student ma możliwość realizacji przygotowania psychologiczno-pedagogicznego (na I lub II stopniu studiów) w obrębie dodatkowego kursu, dającego uprawnienia do nauczania w szkole podstawowej przedmiotu „Przyroda”. Ma również możliwość uczestniczenia w dodatkowych szkoleniach (np. GIS czy Audytor wewnętrzny systemu zarządzania środowiskowego).

### **Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron**

Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku studiów jest realizowana zgodnie z założeniami Misji i Strategii Rozwoju Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW) w Warszawie na lata 2014-2020 i ukierunkowana jest na stałe podnoszenie jakości kształcenia; pozwala także w pełni na wyposażenie absolwentów w wiedzę, umiejętności oraz postawy sprawiające, że są oni konkurencyjni na rynku pracy. Wyjątkowość koncepcji i programu kształcenia kierunku ochrona środowiska prowadzonego na WFCh polega przede wszystkim na ich przyrodniczo-humanistycznym charakterze, który jest wyrazem przekonania, że ochrona środowiska powinna uwzględniać nie tylko elementy przyrodniczo-techniczne, ale także humanistyczne, w szczególności etyczne i filozoficzno-przyrodnicze. Po dogłębnej analizie koncepcji i programu kształcenia ZO PKA przyjmuje ten pogląd i ocenia przypisanie kierunku ochrony środowiska do obszaru nauk humanistycznych jako prawidłowe, uwzględniające charakter jednostki, Uczelni i Wydziału.

Zatwierdzone przez Senat Uczelni kierunkowe efekty kształcenia nie budzą zastrzeżeń. Poszczególne przedmioty mają dobrze zdefiniowane i wyważone efekty kształcenia. Jednostka zapewnia studentom pełen dostęp do kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia. Jak również do wielu dodatkowych kursów i szkoleń. Efekty kształcenia na II stopniu studiów uwzględniają pogłębianie wiedzy oraz umiejętności badawczych, a także kompetencje społeczne niezbędne do odnalezienia się na rynku pracy. Ponadto, studenci zapoznawani są z zakładanymi efektami kształcenia podczas pierwszych zajęć każdego kursu. Efekty kształcenia na II stopniu studiów uwzględniają pogłębianie wiedzy oraz umiejętności badawczych, a także kompetencje społeczne niezbędne do odnalezienia się na rynku pracy.

### **Dobre praktyki**

brak

### **Zalecenia**

brak

## **Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia**

- 2.1. Program i plan studiów - dobór treści i metod kształcenia
- 2.2. Skuteczność osiągania zakładanych efektów kształcenia
- 2.3. Rekrutacja kandydatów, zaliczanie etapów studiów, dyplomowanie, uznawanie efektów kształcenia oraz potwierdzanie efektów uczenia się

### **Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2**

#### **2.1.**

Jednostki dydaktyczne i moduły zajęć w ramach planu studiów wyodrębnione są właściwie, a wymiar godzinowy i szacunkowy nakład pracy niezbędny do osiągnięcia efektów kształcenia dla danego modułu czy profilu oraz punktacja ECTS – są zbalansowane. Aktualna struktura programu studiów na I i II stopniu obejmuje zajęcia obowiązkowe ściśle przypisane do kierunku lub profilu w ramach kierunku. Tego rodzaju zajęcia zakładają na stopniu I studiów uzyskanie 161 punktów ECTS, przyporządkowanych do zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów; w tym 104 pkt przyporządkowane modułom zajęć związanych z prowadzonymi badaniami naukowymi służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych, 3 pkt przyporządkowane zajęciom z obszarów humanistycznych oraz 4 pkt przyporządkowane praktykom zawodowym. Na II stopniu studiów zajęcia obowiązkowe ściśle przypisane do kierunku lub profilu w ramach kierunku zakładają uzyskanie 110 punktów ECTS, przyporządkowanych do zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów; w tym 82 pkt przyporządkowane modułom zajęć związanych z prowadzonymi badaniami naukowymi służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych, 5 pkt przyporządkowane zajęciom z obszarów humanistycznych oraz 4 pkt przyporządkowane praktykom zawodowym. Studia II stopnia profilu Sustainability Studies zakładają w ramach zajęć obowiązkowych uzyskanie 83 punktów ECTS, przyporządkowanych do zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów; w tym 91 pkt przyporządkowane modułom zajęć związanych z prowadzonymi badaniami naukowymi służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych, 5 pkt przyporządkowane zajęciom z obszarów humanistycznych oraz 4 pkt przyporządkowane praktykom zawodowym. Zajęcia do wyboru, spośród których student może wybrać przedmioty do zaliczenia, zgodnie z wymaganiami punktowymi, kierując się własnymi preferencjami i zainteresowaniami, obejmują odpowiednio 107 pkt ECTS na I stopniu studiów 56 pkt ECTS na II stopniu studiów i 41 pkt ECTS na II stopniu studiów profilu Sustainability Studies. Wśród zajęć do wyboru na I stopniu studiów znajdują się: konwersatoria tematyczne, przedmioty z zakresu humanistycznego kontekstu ochrony środowiska, przedmioty ogólnouczone, a na II stopniu studiów: wykłady monograficzne i translatoria językowe. W celu zaliczenia studiów stacjonarnych pierwszego

stopnia niezbędne jest zaliczenie wszystkich przedmiotów objętych programem studiów, uzyskanie 180 punktów ECTS, natomiast II stopnia studiów 120 punktów ECTS.

Zajęcia realizowane na ocenianym kierunku umożliwiają osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Są one trafnie dobrane oraz zróżnicowane pod kątem różnorodnych form kształcenia. Najważniejsze i najbardziej popularne metody kształcenia wykorzystywane w procesie dydaktycznym na I stopniu studiów to: wykład informacyjny, wykład problemowy, prezentacja multimedialna, ćwiczenie laboratoryjne, ćwiczenie odbywane w terenie, metoda peer learning, czyli „nauka przez wymianę wiedzy” (studenci, pracując w grupach lub w parach, zyskują możliwość wzajemnej wymiany informacji i umiejętności), lektura i analiza tekstu, dyskusja tematyczna. Umożliwiają one zarówno przekaz wiedzy, jak i nabycie przez studentów umiejętności oraz oddziaływanie w celu wykształcenia kompetencji społecznych określonych w efektach kształcenia. Najważniejsze i najbardziej popularne metody kształcenia wykorzystywane w procesie dydaktycznym na II stopniu studiów to wykłady z prezentacją multimedialną, wykłady problemowe, wykłady konwersatoryjne, ćwiczenia audytoryjne obejmujące pracę w grupach, metodę projektów (projekt badawczy, wdrożeniowy, praktyczny), dyskusję, analizę zdarzeń krytycznych, analizę przypadków oraz ćwiczenia laboratoryjne obejmujące projektowanie i wykonywanie doświadczeń. Ponadto, niektórzy nauczyciele akademicki sięgają po autorskie metody kształcenia łącząc różne metody dydaktyczne i wypełniając je opisem. To szerokie spektrum stosowanych metod powoduje, że pozwalają one osiągnąć studentom zakładane efekty kształcenia przygotowujące do prowadzenia badań (jak ma to miejsce na studiach pierwszego stopnia) oraz do samodzielnego prowadzenia badań (co ma miejsce na studiach drugiego stopnia). Szczegółowe proporcje poszczególnych typów zajęć na studiach I. i II. stopnia określone są w stosownych dokumentach i zgodne z wymogami określonymi dla studiów o profilu ogólnoakademickim. Program studiów zawiera przedmioty obowiązkowe dla danego kierunku lub specjalności (w programie studiów zwanej „profilem”) oraz przedmioty do wyboru. Program studiów zakłada wybór profilu „Zarządzanie środowiskiem i edukacja środowiskowa” lub „Monitoring środowiskowy i technologie środowiskowe” po pierwszym roku studiów I stopnia oraz „Polityka zgodności w zarządzaniu środowiskiem” lub „Monitoring środowiskowy” od I roku studiów II stopnia. Niektóre zajęcia odbywają się częściowo przy użyciu platformy e-learningowej, gdzie prowadzący umieszczają materiały dla studentów co wspomaga proces dydaktyczny w czasie rzeczywistym a metody i techniki kształcenia na odległość, w tym wirtualne laboratoria, mają jedynie charakter wspomagający. Program studiów na ocenianym kierunku nie przewiduje zajęć realizowanych z wykorzystaniem metod kształcenia na odległość. Kształcenie w zakresie zdobywania umiejętności praktycznych, w tym zajęcia laboratoryjne, terenowe i warsztatowe, odbywają się w warunkach rzeczywistych, na zajęciach dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów. Liczebność grup w przypadku ćwiczeń laboratoryjnych wynosi od 10 do 12 osób, co ułatwia interakcję między prowadzącym a studentem oraz umożliwia samodzielną pracę studentów. Program kształcenia kierunku ochrona środowiska zawiera przedmioty do wyboru na obu stopniach studiów. Na I stopniu studiów wśród przedmiotów do wyboru znajdują się konwersatoria monograficzne, przedmioty

ogólnouczelniane oraz przedmioty z zakresu humanistycznego. Mocną stroną przedmiotów ogólnouczelnianych jest fakt, że są one częściowo prowadzone w języku angielskim. Podczas studiów drugiego stopnia studenci mogą wybrać wykłady monograficzne i translatoria językowe. Studenci wyrazili zadowolenie z oferowanych im możliwości wyboru przedmiotów fakultatywnych. W ocenianej Jednostce bardzo dużą wagę przywiązuje się do wspierania studentów w procesie uczenia się. Pracownicy zobowiązani są do pełnienia dyżurów konsultacyjnych, studenci mogą też zabiegać o konsultacje indywidualne. Pracownicy przekazują studentom materiały ułatwiające zaliczanie ćwiczeń i wykładów w formie drukowanej bądź elektronicznej.

Jednym z elementów programu kształcenia są praktyki zawodowe. Na studiach I stopnia jest to 160 godzin, które studenci muszą zrealizować podczas drugiego lub trzeciego roku studiów, natomiast w programie studiów II stopnia to 120 godzin (4 ptk ETCS). Na drugim stopniu studiów praktyki są nieobowiązkowe i studenci mogą realizować je do końca drugiego roku studiów. Zasady ich realizacji oraz dobór instytucji, w których praktyki mogą być realizowane, są analogiczne jak w przypadku studiów I stopnia, z uwzględnieniem możliwości realizacji praktyk zagranicą. Na Wydziale funkcjonują opiekunowie praktyk, przypisani do konkretnych kierunków, którzy są odpowiedzialni za ich rozliczanie oraz oferują studentom wsparcie w zakresie poszukiwania miejsca odbywania praktyk. Istotną rolę w organizacji praktyk studenckich pełni Biuro Karier. Jednostka ta zajmuje się tworzeniem bazy miejsc, w których studenci mogą realizować praktyki oraz kwestiami administracyjnymi związanymi z realizowaniem i zaliczaniem praktyk. Realizacja praktyk nie może kolidować z uczestnictwem w innych zajęciach dydaktycznych. Dobór instytucji, w których realizowane są praktyki, odbywa się na podstawie propozycji udostępnianych przez Biuro Karier UKSW oraz na podstawie umów o współpracy zawieranych bezpośrednio przez IEiB z instytucjami współpracującymi. W doborze instytucji bierze się pod uwagę: odpowiedniość profilu danej instytucji w stosunku do realizowanego kierunku studiów, możliwość skutecznego zrealizowania praktyki oraz jej atrakcyjność i użyteczność dla studenta. Dąży się także do zróżnicowania instytucji, w którym odbywane są praktyki, wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu zgłaszanemu przez studentów. Szczegółowy sposób odbywania praktyki jest ustalany indywidualnie pomiędzy studentem i pracodawcą z zachowaniem przepisów obowiązujących w tym zakresie na UKSW. W Biurze Karier funkcjonują opiekunowie merytoryczni przypisani do poszczególnych kierunków studiów. Poza bazą, którą oferuje Biuro Karier, studenci mogą we własnym zakresie znajdować miejsca na praktyki, z czego w dużej mierze korzystają. Rozliczenie zakładanych efektów kształcenia praktyk odbywa się na podstawie prowadzonych przez studentów dzienników praktyk oraz karty praktykanta uzupełnianej przez opiekuna ze strony jednostki, na której odbywają się praktyki. Czas pracy studenta oszacowano prawidłowo, a miejsca odbywania praktyk gwarantują realizację ich programu i zdobycie przez studentów przypisanych do nich efektów kształcenia.

Podczas spotkania ZO PKA ze studentami uzyskano opinię na temat zajęć seminaryjnych. Seminaria dyplomowe, w opinii studentów, odpowiednio przygotowują ich do procesu dyplomowania. Podczas zajęć studenci poszerzają wiedzę i doskonalą techniki badawcze oraz prowadzą dyskusje dotyczące problemów naukowych powiązanych z obszarem nauki związanym z tematem pracy dyplomowej. Z informacji otrzymanych od studentów wynika, że zajęcia seminaryjne efektywnie pomagają w przygotowaniu pracy dyplomowej. Według

studentów taka forma prowadzenia zajęć jest odpowiednia. ZO PKA podziela tę opinię. Na I. stopniu studiów realizowane są prace licencjackie, które mogą mieć zarówno charakter eksperymentalny, jak i teoretyczny. W trakcie trwania eksperymentu student posługuje się specjalistyczną aparaturą pod nadzorem nauczyciela akademickiego. Przy wykonywaniu pracy o charakterze teoretycznym (kompilacyjnym), stosowane są inne metody – wykorzystywana jest literatura przedmiotu oraz kształtowana umiejętność wyszukiwania oraz posługiwania się danymi naukowymi. Zarówno w jednym jak i drugim przypadku proces weryfikowany jest poprzez napisanie pracy licencjackiej oraz zdanie egzaminu licencjackiego. Na II. stopniu studiów tematyka prac dyplomowych jest znacznie poszerzona, zgodna z kierunkami badawczymi realizowanymi na wydziale WFCh. Prace dyplomowe mają charakter eksperymentalny (z użyciem aparatury badawczej), obserwacyjny (z zastosowaniem metod stosowanych w badaniach terenowych) lub mieszany. Tematy prac dyplomowych są powiązane z badaniami prowadzonymi w Jednostce, a więc wiążą się zdecydowanie z pogłębianiem wiedzy podstawowej.

Zajęcia na studiach stacjonarnych I i II stopnia odbywają się od poniedziałku do piątku, w maksymalnej rozpiętości godzinowej: 08.00-20.00. W praktyce udaje się tak ułożyć plan zajęć, aby zminimalizować tzw. „okienka”, oraz aby studenci mieli, w miarę możliwości, jeden dzień wolny od zajęć w IEiB, który mogą wykorzystać na lektoraty językowe, zajęcia WF lub przedmioty ogólnouczone, ewentualnie także na realizację praktyk zawodowych.

Wydział zapewnia możliwość indywidualizacji procesu kształcenia – szczególnie uzdolnieni studenci mogą ubiegać się o indywidualny program i plan studiów. Jest on realizowany pod kierunkiem opiekuna naukowego. Student wraz z opiekunem naukowym opracowują szczegóły IPS, a następnie jest on zatwierdzany przez dziekana. Z uzyskanych informacji wynika, że studenci posiadają małą wiedzę na temat indywidualnego programu i planu studiów oraz nie są odpowiednio zapoznani z zasadami jego funkcjonowania. Niewielka liczba studentów kierunku ochrona środowiska korzysta z tej możliwości indywidualizacji procesu kształcenia.

## 2.2.

Formy sprawdzania i oceniania stopnia osiągnięcia założonych efektów kształcenia określone są w programach studiów. Szczegółowe metody weryfikacji efektów kształcenia, a także kryteria oceniania są określone przez nauczyciela akademickiego w karcie opisu przedmiotu w USOS. W celu weryfikowania efektów kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów, osiąganych przez studenta w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, został wprowadzony system weryfikacji osiągnięcia założonych efektów kształcenia. System ten odnosi się do wszystkich etapów i aspektów procesu dydaktycznego, a opis procedur został przedstawiony w dokumencie Księga Procedur Jakości Kształcenia UKSW. Wskazywanie nauczycielom akademickim metod doskonalenia procesu kształcenia, a w szczególności metod dotyczących sposobów weryfikacji efektów kształcenia osiąganych przez studentów leży w kompetencjach Wydziałowej Komisji Dydaktycznej. Stosowane metody weryfikacji efektów kształcenia takie jak kolokwia, egzaminy, odpowiedzi ustne, prezentacje oraz egzamin dyplomowy z perspektywy studentów odpowiednio weryfikują założone efekty kształcenia i wspomagają ich w procesie kształcenia. Formy weryfikacji są adekwatne do treści przekazywanych na poszczególnych zajęciach. Osoby z niepełnosprawnościami mają możliwość dostosowania metod weryfikacji do swoich potrzeb.

Informacje o metodach weryfikacji oraz kryteriach oceniania, które są przedstawiane studentom na pierwszych zajęciach, są dla nich przejrzyste i zrozumiałe. Każdy student ma możliwość wglądu do swojej pracy oraz zapoznania się ze szczegółami będącymi podstawą oceny.

Terminy egzaminów w sesji egzaminacyjnej ustalane są przez prowadzących w porozumieniu ze studentami oraz przedstawiane odpowiednio wcześniej, zgodnie z regulaminem studiów – na trzy tygodnie przed rozpoczęciem sesji.

W ocenianej Jednostce практикуje się wiele metod zaliczania, jednak do podstawowych należy egzamin ustny lub pisemny oraz zaliczenie na ocenę w przypadku ćwiczeń. Zaliczenie ćwiczeń laboratoryjnych może być realizowane w formie testów zamkniętych i/lub otwartych, kolokwiów, wykonania pracy zaliczeniowej, projektu, prezentacji, pisemnego sprawozdania oraz zaliczenia ustnego. W większości wypadków ocena ustalana jest na podstawie ocen częściowych uzyskiwanych w trakcie trwania zajęć.

Należy jednak zwracać uwagę, by tematy prac dyplomowych odpowiadały kierunkowi studiów jakim jest ochrona środowiska, a nie reprezentowały treści z kierunku Biologia. Przykładem może być tu praca magisterska p.t „Konkurencja wewnątrz populacyjna ryby akwaryjnej gupika pawie oczko (*Poecilia reticulata*)” która ma charakter pracy magisterskiej biologicznej z zakresu etologii; brak tu aspektów charakterystycznych dla kierunku ochrona środowiska.

Przedstawiona przez ocenianą jednostkę lista tematów prac dyplomowych pozwala na ogólny wniosek, że odpowiadają one merytorycznie programowi kształcenia na kierunku ochrona środowiska. Spośród losowo wybranych prac dyplomowych przejrano 14 (6 licencjackie i 8 magisterskich). Analiza treści prac oraz załączonej dokumentacji (protokół egzaminu dyplomowego, recenzje) pozwala na stwierdzenie, że są one na dobrym poziomie, a oceny, jakie otrzymały, są adekwatne do wartości merytorycznej i formalnej. Natomiast wielki niepokój budzą niektóre zdawkowe opinie promotorów i recenzentów, czasami kilkudzaniowe, a nawet wręcz monosylabiczne, które nie zawierają w ogóle oceny merytorycznej. Protokoły egzaminu dyplomowego we wszystkich przypadkach sporządzono poprawnie. Stwierdzono jeden przypadek, gdy ocena pracy zważywszy na jej niedociągnięcia wydaje się być zawyżona.

### 2.3.

Rekrutacja na poszczególne kierunki studiów I stopnia odbywa się poprzez elektroniczny system Internetowej Rejestracji Kandydatów (IRK). Zasady dotyczące warunków i trybu rekrutacji na studia wyższe w UKSW są określone w corocznej uchwale Senatu UKSW. Wymagania wstępne dla kandydatów na studia I stopnia dotyczą wiedzy z przedmiotów kierunkowych w zakresie programu szkoły średniej (matura). Dla kandydatów na studia II stopnia – dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu licencjata, magistra, inżyniera lub równorzędny. Pierwszym krokiem jest rejestracja kandydatów w IRK, a po wstępnej weryfikacji kandydaci otrzymują w systemie komunikat informujący o zakwalifikowaniu na studia. Następnie kandydaci zobligowani są do złożenia kompletu wymaganych dokumentów.

Rejestracja na studia II stopnia odbywa się analogicznie w systemie IRK. Kwalifikacja kandydatów odbywa się na podstawie wyniku postępowania kwalifikacyjnego, który wyliczany jest na podstawie średniej. Procedura rekrutacji opisana jest kompleksowo i dostępna na stronie internetowej Wydziału. Proces rekrutacji na ocenianym kierunku oparty jest na przejrzystych

zasadach oraz bezstronnych kryteriach zapewniających w postępowaniu kwalifikacyjnym równe szanse dla kandydatów w podjęciu kształcenia.

Zasady dotyczące zaliczania kolejnych etapów studiów są opisane w regulaminie studiów, dostępnym na stronie internetowej jednostki.

Proces dyplomowania w ocenie studentów wizytowanego kierunku przebiega odpowiednio. Decyzję o wyborze opiekuna podejmują studenci. Opiekun oferuje dyplomantom tematy prac, ale mogą oni również zgłaszać swoje propozycje. Na stronie internetowej jednostki znajduje się instrukcja postępowania studenta w procesie dyplomowania oraz dokument opisujący procedurę dyplomowania. Istnieje możliwość (zgodnie z Regulaminem Studiów UKSW), aby pracę dyplomową (magisterską) stanowił opublikowany artykuł naukowy. Rada WFCh określiła szczegółowe wymagania, jakie powinien spełniać opublikowany artykuł, aby mógł być przedstawiony jako praca magisterska. Praca magisterska w formie opublikowanego artykułu jest recenzowana i zaliczana w taki sam sposób, jak tradycyjna praca magisterska.

### **Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron**

Oferta dydaktyczna na ocenianym kierunku studiów podlega stałej ocenie i modyfikacjom uwzględniającym najnowsze zdobycze nauki. Treści programowe przedstawione w sylabusach są spójne z zakładanymi efektami kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Realizacja treści programowych określonych w sylabusach przedmiotów daje pełną gwarancję osiągnięcia wszystkich zakładanych efektów kształcenia. W procesie dydaktycznym stosowane są różnorodne metody nauczania, dostosowane do specyfiki realizowanych przedmiotów i stwarzające studentom możliwość samodzielnego uczenia się oraz rozwijają zainteresowania naukowe. Nakład pracy studenta mierzony liczbą punktów ECTS obliczany jest prawidłowo, a czas trwania kształcenia na poszczególnych latach i stopniach ocenianego kierunku studiów umożliwia osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów kształcenia. Konstrukcja programu studiów stwarza możliwości realnego wyboru przez studenta przedmiotów o łącznej wartości 30% ogólnej sumy punktów ECTS. Praktyki zawodowe studentów na ocenianym kierunku studiów realizowane są w sposób niebudzący zastrzeżeń. Reguły i procedury rekrutacji na pierwszy stopień studiów opierają się o zasadę równych szans i zapewniają właściwy dobór kandydatów. Metody kształcenia i metody weryfikacji efektów kształcenia stwarzają odpowiednie warunki do osiągania efektów kształcenia i oceny stopnia ich osiągnięcia. Uczelnia przewiduje dostosowanie metod weryfikacji dla studentów z niepełnosprawnościami. Z punktu widzenia studentów proces rekrutacji, proces dyplomowania oraz zaliczania poszczególnych przedmiotów jest przejrzysty a zasady są dostępne na stronie internetowej. Należy jednak zwracać uwagę, by tematy prac dyplomowych odpowiadały kierunkowi studiów jakim jest ochrona środowiska, a nie reprezentowały treści z kierunku Biologia. Jako mocną stroną procesu kształcenia można uznać liczbę obowiązkowych praktyk oraz dużą liczbę zajęć praktycznych i terenowych.

### **Dobre praktyki**

Brak

## **Zalecenia**

1. Zapewnienie, by tematy prac dyplomowych odpowiadały koncepcji kształcenia i dyscyplinom naukowym, do których odnoszą się kierunkowe efekty kształcenia, a nie innym dyscyplinom naukowym.
2. Unikanie sytuacji gdy promotorem i recenzentem są osoby o bliskich koligacjach (np. mąż i żona).
3. Bezwzględnie należy unikać sytuacji gdy pracę dyplomową, którą kieruje niesamodzielny pracownik naukowy (o ile uzyskał zgodę Rady Wydziału) recenzuje również niesamodzielny pracownik naukowy.

## **Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia**

- 3.1. Projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia
- 3.2. Publiczny dostęp do informacji

### **Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3**

#### **3.1.**

Obowiązujące zasady dotyczące projektowania, zatwierdzania, monitorowania i okresowego przeglądu programów kształcenia zostały określone w przyjętym przez Wydział Wewnętrznym Systemie Zapewniania Jakości Kształcenia, który funkcjonuje na podstawie Zarządzenia Nr 49/2015 Rektora z dnia 2 października 2015 r. w sprawie Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia i jego doskonalenia na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, a także w Uchwale Nr 2/2017 Senatu z dnia 19 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia wytycznych dotyczących projektowania programów studiów oraz planów i programów studiów doktoranckich, a także planów i programów studiów podyplomowych, kursów doksztalających i szkoleń. Ponadto na poziomie Jednostki dokumentem określającym funkcjonowanie Systemu jest Zarządzenie Dziekana z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie modyfikacji Wydziałowego Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej.

Zdefiniowanym przez Uczelnię celem Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia jest systematyczne podnoszenie jakości kształcenia, w szczególności poprzez:

- analizę zasad rekrutacji na studia;
- monitorowanie, ocenę i doskonalenie programów oraz efektów kształcenia, jak również analizę planów studiów;
- doskonalenie organizacji procesu dydaktycznego;
- monitorowanie stosowanych kryteriów, przepisów i procedur oceniania studentów i doktorantów;
- dbałość o wysoką jakość kadry dydaktycznej;
- działania uczelni w zakresie zapobiegania plagiatom i ich wykrywania;
- ocenę systemu nagradzania nauczycieli akademickich, doktorantów i pracowników administracyjnych związanych z procesem dydaktycznym;
- przegląd systemu zarządzania jakością, obejmujący procesy, które mają wpływ

na doskonalenie WSZJK.

W odniesieniu do każdego z obszarów opracowano cele, zakres działania oraz przedmioty procesów w ramach poszczególnych zadań. Mając na uwadze konieczność realizacji opracowanych założeń, zostały powołane komisje: Uczelniana Komisja ds. Jakości Kształcenia, Wydziałowe Komisje ds. Jakości Kształcenia oraz Wydziałowe Komisje Dydaktyczne. Ponadto na poziomie ogólnouczelnianym za jakość kształcenia odpowiedzialny jest również Ośrodek Badań Jakości Kształcenia i Ewaluacji, którego zadaniem jest ocena i weryfikacja jakości kształcenia na poziomie ogólnouczelnianym, sporządzanie raportów z badań, opracowywanie wzoru kwestionariusza oceny zajęć dydaktycznych przez studentów oraz rozpowszechnianie wyników badań wśród społeczności akademickiej. Ponadto doskonalenie oferty dydaktycznej poprzez proponowanie zmian programów studiów oraz efektów kształcenia należy do zadań Samorządu Studentów, Samorządu Doktorantów oraz Wydziałowej Rady Biznesu, w skład której wchodzi przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego współpracujący z Jednostką. Należy przy tym podkreślić, iż Wydziałowa Komisja Dydaktyczna, w skład której wchodzi: Prodziekan do spraw naukowych, Dyrektor oraz pracownicy Instytutu, a także przedstawiciele studentów, projektuje programy i ich zmiany, biorąc pod uwagę opinie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. W procesie zapewniania jakości kształcenia uwzględniane są również wyniki audytów i raportów Ośrodka Badań Jakości Kształcenia i Ewaluacji UKSW, a także oceny i opinie uzyskane przy okazji ubiegania się o zewnętrzne certyfikaty jakości kształcenia (np. „Studia z Przyszłością”). Ocenę osiągnięcia efektów kształcenia przez studentów oraz przydatności efektów kształcenia na rynku pracy przeprowadza Wydziałowa Komisja Dydaktyczna w oparciu o monitorowanie wyników procesu ankietyzacji przeprowadzanego cyklicznie w każdym semestrze wśród studentów. Ankieta odnosi się do zajęć dydaktycznych prowadzonych w ramach programu studiów. Ponadto do zadań Komisji należy pozyskiwanie i analizowanie opinii interesariuszy zewnętrznych, a także formułowanie wniosków na podstawie przeprowadzanych hospitacji zajęć dydaktycznych. Do zadań Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia należy zaś okresowy przegląd oraz ocena organizacji procesu dydaktycznego pod względem zgodności programu studiów z opisem zakładanych efektów kształcenia oraz metodami dydaktycznymi, a także analiza zgodności zakładanych efektów kształcenia opisanych w programach studiów (przypisanych poszczególnym przedmiotom/modułom) na danym kierunku studiów z kierunkowymi efektami kształcenia zatwierdzonymi przez Senat Uniwersytetu. Wnioski Komisja formułuje w formie wydziałowego raportu samooceny za dany rok akademicki, według wzoru opracowanego przez Ośrodek Badań Jakości Kształcenia i Ewaluacji. Do kompetencji Rady Instytutu należy podejmowanie uchwał w sprawach dydaktycznych i studenckich Instytutu, w szczególności przyjmowanie projektów programu nauczania i efektów kształcenia dla kierunku lub specjalności prowadzonych w Instytucie. Opiniowanie zmian w programach kształcenia oraz zatwierdzanie programów kształcenia należy do zadań Rady Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej. Na podstawie przedstawionej uchwały Rady Wydziału, kierunkowe efekty kształcenia zatwierdza Senat Uczelni.

Analiza dokonana przez Zespół Oceniający wykazała, że w efekcie monitorowania i okresowych przeglądów programów kształcenia Jednostka podjęła działania zarówno

o charakterze naprawczym, jak i doskonalącym w odniesieniu wizytowanego kierunku. Efektami wyżej wymienionych działań w ostatnim okresie, są m.in.:

- 1) modyfikacja programu studiów, w tym zaprojektowanie i uruchomienie nowej specjalności, nowych modułów zajęć i przedmiotów oraz rezygnacja z zajęć nieodpowiadających w pełni prowadzonemu kierunkowi studiów (od roku akademickiego 2016/2017);
- 2) wprowadzenie i uruchomienie ścieżki kształcenia w języku angielskim (od roku akademickiego 2017/2018);
- 3) zaproponowanie studentom dodatkowych szkoleń z zakresu wykorzystania GIS oraz audytu wewnętrznego systemu zarządzania środowiskowego;
- 4) modyfikacja treści programowych zajęć z informatyki i dostosowanie ich do potrzeb studentów kierunku;
- 5) rozszerzenie oferty zajęć w języku angielskim w ramach wykładów monograficznych;
- 6) wprowadzenie translatorów językowych;
- 7) wprowadzenie do programu studiów, co wydaje się być szczególnie cenne zajęć z zakresu prawa ochrony środowiska.

Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia obejmuje monitorowanie systemu weryfikacji efektów kształcenia *ex ante*, a działania w tym zakresie obejmują cykliczne przeglądy sylabusów przez Wydziałową Komisję Dydaktyczną pod kątem trafności doboru metod weryfikacji do założonych efektów kształcenia. ZO zwraca jednak uwagę, że dotychczas nie opracowano uporządkowanych rozwiązań dotyczących monitorowania metod weryfikacji efektów kształcenia *ex post*, np. poprzez cykliczną analizę prac etapowych, pytań egzaminacyjnych, zagadnień problemowych, zadanych projektów etc. w kontekście trafności ich doboru w odniesieniu do zakładanych efektów kształcenia.

Odnosząc się do procesu dyplomowania, należy stwierdzić, że Jednostka wdrożyła przejrzyste zasady formułowania i zatwierdzania tematów prac dyplomowych. W ramach Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia nie są jednak prowadzone działania związane z monitorowaniem jakości procesu dyplomowania *ex post*, w tym np. analiza adekwatności recenzji i oceny w odniesieniu do jakości pracy czy też analiza jakości pracy dyplomowej w kontekście wymagań wynikających z dokumentów wewnętrznych Uczelni i Jednostki, w tym potwierdzenia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Pozytywnie należy ocenić działalność szkoleniową, dedykowaną najczęściej nauczycielom akademickim, realizowaną w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia, w tym:

- szkolenie dla członków Wydziałowych Komisji ds. Jakości Kształcenia oraz Wydziałowych Komisji Dydaktycznych z zakresu zagadnień związanych z procesem zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia;
- szkolenie z obsługi Otwartego Systemu Antyplagiatowego OSA;
- szkolenie w zakresie wykorzystania metod i technik kształcenia na odległość;
- szkolenia w zakresie korzystania z baz: IBUK Libra, Scopus;
- cykl szkoleń zorganizowanych w marcu 2012 r. przez Biuro ds. Badań Naukowych, których celem było przybliżenie doktorantom i pracownikom Uniwersytetu sposobów aplikowania o środki finansowe związane z prowadzeniem badań naukowych oraz ich rozliczaniem w ramach Uczelni oraz zewnętrznych instytucji finansujących;

- szkolenia realizowane przez Centrum Inicjatyw Rozwojowych Uniwersytetu w ramach podnoszenia efektywności wniosków dotacyjnych.

Udział studentów w monitorowaniu programu kształcenia jest istotnym elementem doskonalenia jakości kształcenia. W skład Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, wchodzi przedstawiciel studentów. W skład Podkomisji Dydaktycznej Instytutu Ekologii i Bioetyki wchodzi student kierunku ochrona środowiska. Przedstawiciele Wydziałowej Rady Studentów mają możliwość zgłaszania do Komisji swoich uwag i postulatów. Są także z nimi konsultowane proponowane zmiany w programach kształcenia.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA poinformowali, że zgłaszają uwagi dotyczące jakości kształcenia do opiekuna roku. Podkreślili również, że opiekun sam dopytuje o ich uwagi. Przykładem działań podejmowanych przez Władze Wydziału w przypadku postulatów studentów jest zmiana prowadzącego przedmiot „pozwolenia na korzystanie ze środowiska oraz obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska”.

Po każdym semestrze prowadzona jest studencka ocena zajęć dydaktycznych. Ankiety dotyczące wszystkich przedmiotów prowadzonych w semestrze dostępne są w formie elektronicznej w systemie USOS. Studenci w ankietach mają możliwość oceny sposobu przekazywania materiału przez prowadzących, sposobu prowadzenia zajęć, klarowności i przestrzegania warunków uzyskiwania zaliczenia, obiektywności prowadzących i ich stosunku do studentów, punktualności i regularności zajęć. Pytania dotyczą także potrzeby konsultacji z prowadzącymi, przedstawiania przez nich przedmiotowych efektów kształcenia oraz stopnia ich osiągania. Ankieta pozostawia również miejsce na swobodną, dodatkową wypowiedź studenta. Uśrednione wyniki ankietyzacji z podziałem na kierunki udostępniane są na stronie internetowej jednostki. Raport z wynikami zawiera średnie ocen poszczególnych kryteriów ze wszystkich ankiet dla danego kierunku studiów. Studenci uzyskują informacje dotyczące oceny zajęć dydaktycznych. Podkreślają również, że wielu prowadzących podczas ostatnich zajęć w semestrze zachęca do wypełniania ankiet.

Dodatkową formą oceny jakości kształcenia w jednostce przez studentów jest ankieta prowadzona przez Ośrodek Badania Jakości Kształcenia i Ewaluacji UKSW. Kryteria dotyczące jakości kształcenia, które są oceniane przez studentów poruszają aspekty takie jak: poziom merytoryczny przekazywanej wiedzy, stopień osiągania efektów kształcenia, organizacja zajęć dydaktycznych, dostosowanie oferty dydaktycznej do potrzeb rynku pracy, możliwości rozwoju zainteresowań, oferta języków obcych oraz przedmiotów ogólnouczeniowych, jakość zajęć informatycznych. Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA uważają, że forma oceny prowadzonej przez OBJKiE wymaga zmian – ankieta jest zbyt obszerna, przez co jej zwrotność jest niska.

### 3.2

Odnosząc się do publicznego dostępu do informacji należy stwierdzić, iż Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia uwzględnia zasady upubliczniania informacji o programach kształcenia. Na stronie internetowej Wydziału oraz Instytutu, udostępniono publicznie informacje:

- dla kandydatów, w tym dotyczące m.in. oferty edukacyjnej, zasad rekrutacji;

- dla studentów, w tym m.in. plany zajęć, informacje o kołach naukowych, godzinach obsługi zapewnianej przez dziekanat;
- dla pracowników, w tym dotyczące m.in. projektów badawczych;
- o Wydziale w tym m.in. strukturę organizacyjną, informacje na temat Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia.

Na stronie internetowej Wydziału znajdują się informacje dotyczące wszystkich aspektów kształcenia, w tym m.in. informacje o procesie rekrutacji, programy kształcenia, informacje o praktykach, planie zajęć oraz kwestie związane z jakością kształcenia. Strona dostępna jest również w wersji anglojęzycznej.

Platformą informacyjną jest także Uniwersytecki System Obsługi Studiów, w którym studenci mają dostęp do informacji dotyczących efektów kształcenia przypisanym poszczególnym przedmiotom czy metod kształcenia. Platforma ta zawiera również uczelniany system poczty elektronicznej.

Dodatkowo, Uczelnia posiada aplikację mobilną iUKSW, z której studenci korzystają. Zawiera ona informacje o planach zajęć, aktualnościach, odwołanych zajęciach. Jest także zintegrowana z systemem USOS. Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA wyrazili pozytywną opinię dotyczącą dostępu do informacji.

Badania oceny publicznego dostępu do informacji z perspektywy studentów prowadzone są przez Ośrodek Badania Jakości Kształcenia i Ewaluacji UKSW.

Podczas pierwszych zajęć studenci otrzymują od nauczycieli prowadzących zajęcia informacje dotyczącą wymagań merytorycznych i formalnych w zakresie prowadzonego przedmiotu. Działania w zakresie zapewnienia publicznego dostępu do informacji realizowane są przez pracowników administracyjnych, na bieżąco publikujących oraz aktualizujących wszystkie informacje na stronie internetowej Jednostki. Monitorowanie, ocena i doskonalenie publicznego dostępu do informacji należy do zadań Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia.

### **Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron**

Jednostka wdrożyła Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia, który w sposób przejrzysty i uporządkowany określa postępowanie dotyczące monitorowania, oceny i doskonalenia programów kształcenia. We wspomnianym powyżej postępowaniu uczestniczą interesariusze wewnętrzni, tj. nauczyciele akademicy, studenci oraz przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego. Analiza programu kształcenia i warunków jego realizacji jest dość szczegółowa, zaś w jej wyniku formułowane są wnioski, mające na celu doskonalenie procesu kształcenia. W toku wizytacji ustalono, że efektem realizowanych działań w poprzednich latach były propozycje, które następnie wdrożono w postaci konkretnych rozwiązań. Słabszą stroną Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia jest brak cyklicznych, uporządkowanych działań dotyczących monitorowania systemu weryfikacji efektów kształcenia, w tym procesu dyplomowania *ex post*.

Jednostka zapewnia dostęp do aktualnej, kompleksowej, zrozumiałej oraz zgodnej z potrzebami odbiorców informacji o programie kształcenia i realizacji procesu kształcenia prowadzonego na

Wydziale. Ocena publicznego dostępu do informacji prowadzona jest w Uczelni, a także na Wydziale na bieżąco przez pracowników administracyjnych cyklicznie, każdego roku, na podstawie opinii absolwentów, co umożliwia podejmowanie skutecznych działań służących podnoszeniu jego jakości, w oparciu o potrzeby odbiorców. Jednostka stwarza studentom możliwości udziału w procesie monitorowania i opiniowania programu kształcenia oraz regularnej oceny zajęć dydaktycznych. Mocną stroną tego aspektu jest położenie nacisku na informowanie i zachęcanie studentów do oceny zajęć dydaktycznych przez prowadzących zajęcia. Publiczny dostęp do informacji funkcjonuje prawidłowo.

### **Dobre praktyki**

Brak

### **Zalecenia**

1. Podjęcie działań związanych z monitorowaniem funkcjonowania systemu weryfikacji efektów kształcenia *ex post*, np. poprzez cykliczną analizę prac etapowych, pytań egzaminacyjnych, zagadnień problemowych, zadanych projektów etc. w kontekście trafności ich doboru w odniesieniu do zakładanych efektów kształcenia.
2. Należy podjąć działania związane z monitorowaniem jakości procesu dyplomowania *ex post*, w tym np. analiza adekwatności recenzji i oceny w odniesieniu do jakości pracy, czy też analiza jakości pracy dyplomowej w kontekście wymagań wynikających z dokumentów wewnętrznych Uczelni i Jednostki, w tym potwierdzenia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

### **Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia**

- 3.1. Liczba, dorobek naukowy/artystyczny oraz kompetencje dydaktyczne kadry
- 3.2. Obsada zajęć dydaktycznych
- 3.3. Rozwój i doskonalenie kadry

### **Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4**

#### **4.1.**

Ogółem w procesie kształcenia na kierunku „ochrona środowiska” uczestniczy 31 pracowników Instytutu, z czego 3 z tytułem profesora, 6 ze stopniem naukowym doktora habilitowanego, 17 ze stopniem naukowym doktora, 1 ze stopniem naukowym doktora i tytułem zawodowym inżyniera, 4 z tytułem zawodowym magistra. Ponadto zajęcia prowadzą 4 profesorowie wizytujący, wykładający na II stopniu studiów w języku angielskim oraz 5 osób z tytułem zawodowym magistra – realizujące zajęcia na zlecenie. Wszyscy prowadzący zajęcia na ocenianym kierunku posiadają wykształcenie i dorobek naukowy w dyscyplinach, do których odnoszą się zakładane efekty kształcenia, tzn. w obszarach nauk przyrodniczych i nauk humanistycznych. Większość zajęć na kierunku prowadzą pracownicy Instytutu Ekologii i Bioetyki, niektóre zaś pracownicy Instytutu Filozofii oraz Instytutu Psychologii. Część specjalistycznych zajęć wykonują pracownicy z zewnątrz w ramach umowy zlecenia.

Różnorodność zainteresowań badawczych kadry naukowo-dydaktycznej stanowi podstawę interdyscyplinarności programowej kierunku „ochrona środowiska”.

Kwalifikacje naukowe nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia dydaktyczne obejmują szerokie spektrum specjalności biologicznych (m.in.: zoologia, biochemia, mikrobiologia, biologia człowieka, bio-archeologia, toksykologia, bioenergetyka), ponadto specjalności filozoficznych (m.in. filozofia przyrody, etyka, ekofilozofia, antropologia, ekologia kulturowa), jak również specjalności psychologicznych, pedagogicznych i prawnych. Warto dodać i ten fakt, że wśród kadry wykładającej są 3 osoby, będące absolwentami kierunku ochrony środowiska, z których dwie uzyskały stopień naukowy doktora i specjalizują się w ekofilozofii. Czterej profesorowie wizytujący (USA, Włochy, Islandia, Czechy) zajmują się również specjalistycznymi aspektami ochrony środowiska (m.in. wpływ pestycydów na środowisko, zrównoważone rolnictwo, etyka środowiskowa, ekologia lasu, hodowla leśna, ekosystem, biogeochemia, estetyka krajobrazu, ochrona krajobrazu). Dzięki temu studenci mają możliwość bezpośredniej konfrontacji z aktualnymi kierunkami badań na świecie w zakresie ochrony środowiska. Dodatkową korzyścią dla studentów w tym przypadku jest doskonalenie fachowego języka angielskiego.

Ta szeroka gama zainteresowań badawczych ma pokrycie w obszernym i różnorodnym dorobku naukowym nauczycieli akademickich, który w latach 2013-2017 przedstawia się w następujący sposób: 7 monografii w języku polskim, 2 monografie wieloautorskie w języku polskim, 1 monografia w języku obcym, 5 monografii wieloautorskich w językach obcych, 5 prac pod red. w języku polskim, 2 prace pod red. w językach obcych; ponadto ok. 50 artykułów w czasopiśmie JCR, ok. 100 artykułów w innych czasopiśmie recenzowanych (w tym znaczna część w języku angielskim), ok. 100 artykułów zamieszczonych w pracach zbiorowych (w tym znaczna część w języku angielskim). W tym okresie pracownicy Instytutu uzyskali finansowanie na 4 projekty badawcze NCN i dwa projekty badawcze NFOŚiGW oraz uczestniczyli aktywnie w 40 konferencjach międzynarodowych i 70 konferencjach ogólnopolskich. Odbyli również 20 staży naukowych w zagranicznych ośrodkach badawczych. Wszystkie te działania znajdują odzwierciedlenie w programach nauczania, dzięki czemu studenci mogą obserwować, uczestniczyć i wykorzystywać bezpośrednie efekty takich działań w procesie dydaktycznym.

Różnorodność zainteresowań badawczych ma bezpośrednie przełożenie na kompetencje dydaktyczne nauczycieli akademickich, proponowane przez nich zajęcia modułowe i specjalistyczne. Znaczna ich część doskonalila swoje umiejętności dydaktyczne i kompetencje naukowe i językowe na stażach naukowych w zagranicznych ośrodkach naukowych, mając możliwość, oprócz prowadzenia badań naukowych, realizowania różnych form dydaktyki (wykłady, seminaria). Nabyte umiejętności stosowane są w bieżącej pracy ze studentami i stanowią gwarancję realizowania efektów kształcenia założonych dla kierunku „ochrona środowiska”

Kompetencje dydaktyczne kadry potwierdzają liczne certyfikaty i wyróżnienia, wśród których szczególnie należy podkreślić uzyskanie certyfikatu jakości kształcenia w programie „Studia z Przyszłością 2018”, przyznanego przez Fundację Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego dla kierunku ochrona środowiska II stopnia. Taki sam certyfikat uzyskano w programie „Studia z Przyszłością 2017” dla kierunku ochrona środowiska I stopnia. Kolejnym wyróżnikiem jest uzyskanie 1 miejsca dla kierunku ochrona środowiska studia I stopnia (studia niestacjonarne) w

ranking ogólnopolskiego systemu monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych wśród kierunków ochrona środowiska w roku 2016.

Niektóre zajęcia odbywają się częściowo przy użyciu platformy e-learningowej, tzn. traktuje się ją jako narzędzie wspomagającego proces dydaktyczny. Hospitacja wybranych zajęć potwierdziła w jednym przypadku fakt takiego wykorzystywania platformy e-learningowej. Stosowanie e-learningu ma jednak ograniczony charakter, ponieważ na ocenianym kierunku przyjęto zasadę, że na studiach I stopnia akcent należy położyć na bezpośredni kontakt nauczyciela akademickiego ze studentami. Nie mniej jednak UKSW dysponuje dobrze rozwiniętą strukturą e-learningu, szczegółowymi instrukcjami korzystania z niego oraz organizuje kursy instruktorskie dla pracowników i studentów.

Reasumując, dorobek naukowy oraz kompetencje dydaktyczne nauczycieli akademickich wykładających na kierunku „ochrona środowiska” nie budzą wątpliwości. Jest to zespół z dużym doświadczeniem dydaktycznym, którego cechuje zaangażowanie w proces dydaktyczny, zespół starający się nabywać nowe umiejętności i kompetencje we współpracy z zewnętrznymi instytucjami, krajowymi i zagranicznymi.

#### 4.2

ZO PKA stwierdził generalnie prawidłową obsadę zajęć dydaktycznych. Ta ocena wynika ze stwierdzenia zgodności dorobku naukowego pracowników Instytutu oraz ich kompetencji dydaktycznych do prowadzenia określonego typu zajęć na kierunku ochrona środowiska. Istnieją dobrze wypracowane procedury mające na celu zapewnienie optymalnej obsady dydaktycznej, polegające na okresowej analizie dorobku naukowego pracownika i jego aktywności dydaktycznej, uwzględniające przy tym wyniki hospitacji zajęć dydaktycznych oraz wyniki ankiet studenckich, oceniających jakość przeprowadzonych zajęć. Zespół Oceniający PKA stwierdził ponadto, że treści realizowane przez pracowników w trakcie zajęć ze studentami zgodne są z sylabusami i planami zajęć, co potwierdziły jednoznacznie hospitacje wybranych zajęć. Stwierdzono również, że studenci spotykają się z różnego typu metodami dydaktycznymi, uzależnionymi od przedmiotu. Gros zajęć ma charakter laboratoryjny, podczas których studenci pod opieką wykwalifikowanych nauczycieli samodzielnie przeprowadzają badania. Samodzielnie zbierają również materiał podczas zajęć terenowych. Obok tego realizowane są klasyczne wykłady i ćwiczenia, zwłaszcza na I stopniu studiów, wykorzystujące zazwyczaj prezentację multimedialną. Na podkreślenie zasługuje również wykorzystanie platformy e-learningowej jako metody wspomagającej proces dydaktyczny, co potwierdziły hospitacje.

Można mieć tylko zastrzeżenie, czy pracownik z tytułem zawodowym magistra powinien prowadzić wykład, gdy jednostka dysponuje szeregiem wykwalifikowanych i doświadczonych samodzielnych pracowników naukowych.

#### 4.3.

Polityka kadrowa tak w zakresie formalnego, jak i merytorycznego doboru pracowników naukowo-dydaktycznych nakierowana jest na realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku i osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Ocena pracowników naukowo-dydaktycznych, odbywająca się cyklicznie zgodnie z zasadami obowiązującymi na uczelni, ma na celu zarówno monitorowanie rozwoju naukowego, jak i poziomu realizacji dydaktyki.

Obejmuje ona trzy zasadnicze aspekty: działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną. Ocenę działalności naukowej i organizacyjnej przeprowadza się na podstawie sprawozdania sporządzonego przez pracownika. Natomiast przy ocenie działalności dydaktycznej uwzględnia się wyniki hospitacji zajęć, jak również ankiety studenckie.

System motywowania kadry jest powiązany z wynikami pracy naukowo-dydaktycznej. Obejmuje on nagrody Rektora za osiągnięcia naukowe, osiągnięcia dydaktyczne oraz osiągnięcia organizacyjne. Ponadto istnieje możliwość otrzymania jednorazowych dodatków finansowych za pozyskane projekty i za działalność na rzecz zwiększania potencjału naukowego uczelni. Wyniki badań naukowych mają też wpływ na partycypowanie w podziale środków finansowych przekazywanych w dotacji MNiSW. Uczelnia wspiera także rozwój kadry naukowo-dydaktycznej poprzez finansowanie publikacji naukowych i udziału w konferencjach naukowych. Spory nacisk kładzie się na finansowanie szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe pracowników takich jak: kursy języka angielskiego, kursy obsługi nowych technologii, kursy nowoczesnych metod w pracy dydaktycznej (emisja głosu, wystąpienia publiczne, metodyka design thinking, analiza statystyczna). Uczelnia daje też pracownikom możliwość korzystania ze szkoleń i pomocy merytorycznej Centrum Inicjatyw Rozwojowych UKSW w przygotowywaniu wniosków o uzyskanie finansowania projektów badawczych. W okresie 2013-2017 dwóch pracowników Instytutu Ekologii i Bioetyki uzyskało stopień naukowy doktora habilitowanego, a czterech pracowników stopień naukowy doktora.

Rekapitułując, polityka kadrowa realizowana przez władze Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej oraz Instytutu Ekologii i Bioetyki w pełni sprzyja rozwojowi naukowemu pracowników naukowo-dydaktycznych oraz umożliwia osiąganie efektów kształcenia przewidzianych dla kierunku ochrona środowiska.

### **Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron**

Kadrę naukowo dydaktyczną – prowadzącą zajęcia na kierunku „ochrona środowiska” i reprezentującą szerokie spektrum subdyscyplin nauk przyrodniczych, humanistycznych i społecznych – cechuje wysoki poziom aktywności naukowo-badawczej, o czym świadczą realizowane projekty badawcze, oraz wysoki poziom umiędzynarodowienia badań naukowych i dydaktyki, co potwierdzają zatrudnieni profesorowie wizytujący, współpraca międzynarodowa pracowników i liczne publikacje zagraniczne. Obsada zajęć nie budzi żadnych zastrzeżeń. Polityka kadrowa tworzy dobre warunki do prowadzenia badań naukowych i rozwoju naukowo-dydaktycznego oraz sprzyja zdobywaniu nowych doświadczeń i umiejętności dydaktycznych.

### **Dobre praktyki**

Brak

### **Zalecenia**

Brak

## **Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia**

### **Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5**

W ramach współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym Wydział Filozofii Chrześcijańskiej, w zakresie realizacji programu kształcenia na kierunku, deklaruje współpracę z instytucjami działającymi w zakresie ochrony środowiska oraz pracodawcami np. Pfeifer & Langen Gliniojeck Polska S.A., Fundacja Bank Żywności SOS, Miejski Ogród Zoologiczny w Warszawie, Przemysłowy Instytut Motoryzacji w Warszawie, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Agencja Ochrony Środowiska EKOS, APŁ – Kancelaria Prawa Ochrony Środowiska, Kampinoski Park Narodowy, Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie, „Eko-Cykl” Organizacja Odzysku Opakowań.

Jednostka współpracuje także ze szkołami oraz instytucjami edukacyjnymi poprzez odbywanie przez studentów praktyk pedagogicznych, organizowanie dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych dni otwartych, lekcji pokazowych, zajęć dydaktycznych i działań popularyzujących wiedzę o ochronie środowiska (m.in.z: Fundacją Nadwiślańskiego Uniwersytetu Dziecięcego; LO w Sierpcu; LO im. R. Archutowskiego w Warszawie; Warszawskim Festiwałem Nauki). Efektami współpracy, oprócz realizacji praktyk studenckich, są Laboratoria Młodzieżowe, cykliczna impreza edukacyjna „Noc Biologów” (we współpracy z WBiNŚ UKSW) oraz uczestnictwo w cyklicznej Ogólnopolskiej Akademickiej Konferencji Metodycznej Ochrony Środowiska, w której biorą udział przedstawiciele wszystkich polskich uczelni, na których prowadzony jest ten kierunek studiów.

Uczelnia deklaruje, iż współpraca z podmiotami zewnętrznymi wiąże się z możliwością pozyskiwania kadry współpracującej z Wydziałem posiadającej wysokie kwalifikacje i doświadczenie zawodowe zdobyte poza Uczelnią, co sprzyja wymianie doświadczeń dydaktycznych, naukowych oraz związanych z potrzebami społecznymi i rynkiem pracy. Wydział współpracuje z podmiotami działającymi w zakresie ochrony środowiska m.in. poprzez realizację kształcenia praktycznego.

Podczas wizytacji w spotkaniu z ZO PKA uczestniczyli przedstawiciele reprezentujący: PKP Ochrona Środowiska, Kampinoski Park Narodowy oraz cukrownię. Zaproszeni na spotkanie przedstawiciele interesariuszy zewnętrznych poinformowali ZO PKA, iż nie uczestniczyli w posiedzeniach zespołów dla kierunku ochrona środowiska, jednak opiniowali mailowo sprawy związane z realizowanym programem kształcenia. Osoby obecne na spotkaniu poinformowały ZO PKA, iż Uczelnia współpracuje z otoczeniem społeczno-gospodarczym w sposób umożliwiający wpływ na jakość kształcenia oraz program studiów. Obecni pracodawcy nie składali formalnych wniosków do Władz Uczelni związanych z poprawą realizacji programu kształcenia na ocenianym kierunku. Pracodawcy podczas spotkania podkreślili, iż poprzez współpracę z Uczelnią jest możliwe pozyskiwanie dobrze wykształconych przyszłych pracowników.

## **Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron**

Jednostka wykazuje aktywność w ramach współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym w procesie kształcenia na kierunku ochrona środowiska. Pracodawcy są włączani w procesy budowania oferty edukacyjnej służącej rozwijaniu programów studiów na ocenianym kierunku w oparciu o aktualne potrzeby rynku pracy. Jednostka deklaruje współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, a pracodawcy podczas spotkania w trakcie wizytacji potwierdzili, iż mają wpływ na program kształcenia.

### **Dobre praktyki**

Brak

### **Zalecenia**

Brak

## **Kryterium 6. Umieździarnarodowienie procesu kształcenia**

### **Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6**

W programie kształcenia kierunku ochrona środowiska znajdują się przedmioty, które prowadzone są w języku angielskim. Na I stopniu studiów są to przedmioty ogólnouczelniane, wśród których studenci mogą wybrać zajęcia w języku angielskim. Podczas studiów II stopnia studenci na przedmiocie wykłady monograficzne mają możliwość wyboru wykładów prowadzonych w języku angielskim, dodatkowo w programie studiów znajduje się przedmiot translatoria z języka nowożytnego. Poziom prowadzenia wymienionych zajęć pod względem językowym studenci ocenili pozytywnie.

Istotnym elementem umiędzynarodowienia procesu kształcenia na ocenianym kierunku jest oferta specjalności „Sustainability Studies” prowadzonej w języku angielskim na II stopniu studiów.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA posiadali wiedzę dotyczącą wymiany międzynarodowej. Są informowani o możliwościach wyjazdów w ramach wymiany przez wydziałowego koordynatora programu Erasmus+, z którym organizowane są spotkania. Dodatkowo, studenci otrzymują informacje o mobilności drogą elektroniczną. Znajdują się one również na stronie internetowej jednostki. Rekrutacja do programu Erasmus+ odbywa się 3 razy w roku akademickim. Ogólne warunki rekrutacji ustala Centrum Współpracy Międzynarodowej, natomiast szczegółowe warunki ustalane są przez Wydział. Instytut Ekologii i Bioetyki w ramach programu Erasmus+ ma 10 umów zawartych z zagranicznymi uczelniami. Jednak studenci ocenianego kierunku rzadko korzystają z oferowanych im możliwości, co argumentują głównie obawą przed niewystarczającą znajomością języka.

Wpływ na umiędzynarodowienie procesu kształcenia ma także mobilność pracowników naukowo-dydaktycznych IEiB. Biorą oni udział w międzynarodowych programach badawczych. Uczestniczą w programie „TransFormation.doc” realizowanym w związku z projektem systemowym MNiSW, a także w międzynarodowych konferencjach naukowych.

Jednostka skutecznie zabiega o należyty poziom umiędzynarodowienia procesu kształcenia poprzez

współpracę z zagranicznymi ośrodkami naukowymi. Aktualnie na kierunku ochrona środowiska zajęcia prowadzą 4 profesorowie wizytujący, wykładający na II stopniu studiów w języku angielskim. Sprzyja to zarówno transferowi myśli naukowej jak i podnosi poziom znajomości języka specjalistycznego w tym zakresie.

### **Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron**

Mocną stroną jest przekazanie informacji na temat programu Erasmus+ w efektywny sposób – przy pomocy poczty elektronicznej oraz spotkań z koordynatorem wydziałowym, a także prowadzenie zajęć przez zagranicznych naukowców.

### **Dobre praktyki**

Brak

### **Zalecenia**

Brak

## **Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia**

- 7.1. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa
- 7.2. Zasoby biblioteczne, informacyjne oraz edukacyjne
- 7.3. Rozwój i doskonalenie infrastruktury

### **Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7**

7.1.

Zajęcia dydaktyczne dla studentów kierunku ochrona środowiska odbywają się w trzech budynkach położonych wewnątrz kampusu przy ul. Wóycickiego 1/3 w Warszawie. W związku z tym studenci nie mają problemów z przemieszczaniem się pomiędzy kolejnymi zajęciami. W budynku nr 19 znajduje się 5 sal oraz 1 laboratorium, w budynku nr 23 – 4 sale, w budynku nr 24 – aula dydaktyczna oraz laboratoria. Budynek nr 19 jest starszy, ale wyposażenie sal dydaktycznych w niezbędny sprzęt techniczny (projektory multimedialne) oraz ich wielkość (30-150 miejsc) w zupełności wystarczają do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Natomiast budynki nr 23 i 24 są to nowocześnie zaprojektowane obiekty dydaktyczno-naukowe spełniające najwyższe standardy techniczne i funkcjonalne. W budynku nr 23 znajdują się cztery sale dydaktyczne mogące pomieścić od 32 do 70 studentów. Oba budynki są zarządzane poprzez system sterowania automatycznego. Generalnie sale wykładowe i ćwiczeniowe są wyposażone w sprzęt multimedialny (rzutniki, ekrany) lub tablice multimedialne. We wszystkich budynkach i salach istnieje dostęp do Internetu poprzez Wi-Fi oraz stałe łącza internetowe. Ponadto w czytelnicy znajduje się 7 komputerów stacjonarnych z dostępem do internetu, jak też można korzystać z ogólnodostępnych stanowisk komputerowych z łączem internetowym. W budynku nr 24 mieści się Centrum Laboratoryjne Nauk Przyrodniczych UKSW, w którym Instytut Ekologii i Bioetyki posiada nowoczesne Laboratorium Przyrodnicze, gdzie prowadzone są zajęcia dydaktyczne dla studentów kierunku ochrona środowiska. W skład bazy laboratoryjnej Instytutu Ekologii i Bioetyki wchodzi 18

laboratoriów specjalistycznych: Laboratorium Antropologii Pradziejowej, Laboratorium Ekologii Gleby I i II, Laboratorium Geologiczno-Hydrologiczne, Laboratorium Technik GIS, Laboratorium Ekologii Behawioralnej i Ewolucyjnej, Laboratorium Hydrologii i Ochrony Wód, Laboratorium Mikrobiologii, Laboratorium Toksykologii, Laboratorium Biochemii, Laboratorium Zoologii, Laboratorium Roślin i Bezkręgowców, Laboratorium Mikroskopii, Pracownia Biofeedback, Stacja Monitoringu Ekotoksykologicznego. Instytut Ekologii i Bioetyki dysponuje również Stacją Meteo, rejestrującą dane pogodowe i dane dotyczące zanieczyszczeń pyłami zawieszonymi. Ponadto w skład bazy dydaktyczno-naukowej wchodzi stacja terenowa w Kobylnicy k. Maciejowic, gdzie studenci mają możliwość odbywania zajęć terenowych, w tym prowadzenie badań z zakresu ochrony ptaków środkowego biegu Wisły.

Wizytacja bazy dydaktycznej i naukowej pozwala na stwierdzenie, że sale dydaktyczne są odpowiednie pod względem wielkości w stosunku do liczby kształconych studentów i wyposażone są w odpowiedni sprzęt, dostosowany do potrzeb poszczególnych form kształcenia. Laboratoria dysponują nowoczesną aparaturę, umożliwiającą studentom osiąganie zakładanych efektów kształcenia. Liczba stanowisk jest adekwatna do potrzeb – podczas zajęć wszyscy studenci mogą skorzystać ze specjalistycznego sprzętu. Ponadto studentom prowadzącym dodatkowe badania, realizującym projekty, bądź przygotowującym prace przejściowe, umożliwia się dostęp do pracowni poza godzinami zajęć. Podobnie dostęp do infrastruktury badawczej mają również studenci realizujący projekty i badania w ramach działalności kół naukowych.

Wszystkie laboratoria wyposażone są w niezbędne środki BHP określone specjalnymi przepisami (apteczka, gaśnica, środki bezpośredniej ochrony). Zgodnie z przepisami dla każdego pomieszczenia wyznaczono osobę odpowiedzialną za opiekę i bieżące uzupełnianie materiałów BHP. Każdorazowo nauczyciel akademicki prowadzący zajęcia laboratoryjne instruuje studentów na temat zachowania szczególnej ostrożności oraz ochrony i bezpieczeństwa przeprowadzania badań i sprawuje stały dozór nad badaniami.

Infrastruktura dydaktyczna i naukowa dostosowana jest również do potrzeb studentów niepełnosprawnych. Windy i przestronne korytarze dają możliwość swobodnego dostępu dla studentów z niepełnosprawnością ruchową. Natomiast pętle indukcyjne są wsparciem dla studentów używających aparatów słuchowych. Dla studentów niewidomych przygotowano oznaczenia poszczególnych pomieszczeń w języku Braille’a.

ZO PKA ocenia, że na kierunku ochrona środowiska infrastruktura dydaktyczna wykorzystywana do kształcenia, jest odpowiednia pod względem wielkości oraz jakości, co pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia i przygotowanie studentów do prowadzenia badań lub też zapewnienie im udziału w badaniach. Tę opinię potwierdzili również studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA.

## 7.2.

Zasoby biblioteczne informacyjne oraz edukacyjne, do jakich mają dostęp studenci ochrony środowiska, rozlokowane są w dwóch miejscach: w filii Biblioteki Głównej, mieszczącej się w budynku nr 23 oraz w Bibliotece Głównej UKSW, znajdującej się w odległym o 5 km kampusie przy ul. Dewajtis. Na miejscu, czyli w budynku nr 23 studenci mają do dyspozycji czytelnię i podręczny księgozbiór tematyczny z zakresu ochrony środowiska, ekologii i bioetyki, dostęp do elektronicznych baz danych, dostęp do cyfrowej wypożyczalni

międzybibliotecznej ACADEMICA, jak również dostęp do informacji bibliometrycznej i bibliograficznej. W budynku nr 23 mogą wypożyczać zamówione książki z Biblioteki Głównej i je zwracać. Zamówienia realizowane są trzy razy dziennie.

Zbiory Biblioteki Głównej UKSW obejmują ponad 500000 woluminów, w tym około 316706 druków zwartych, ponad 144170 woluminów druków ciągłych oraz 39288 jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych. Biblioteka umożliwia dostęp do wielu baz z zakresu biologii, nauki o środowisku, ochronie środowiska (m.in. Nature.com, Agricola, GreenFILE, Science, Scopus, JSTOR), jak też baz interdyscyplinarnych (Newspaper Source, Science Direct, Web of Science, Wiley Online Library). Ponadto Biblioteka Główna UKSW umożliwia korzystanie ze zbiorów 6 warszawskich bibliotek uczelnianych poprzez tzw. System Wypożyczeń Warszawskich (BiblioWawa). Dzięki temu można uzyskać publikacje niedostępne w Bibliotece Głównej.

Dostępny księgozbiór zawiera aktualną literaturę polskojęzyczną oraz podstawową literaturę obcojęzyczną niezbędną w procesie dydaktycznym i w badaniach naukowych na kierunku „ochrona środowiska”. Ale w powiązaniu z systemem BiblioWawa zasoby biblioteczne, informacyjne i edukacyjne, do jakich mają dostęp studenci, umożliwiają im pełny dostęp do literatury zalecanej w sylabusach poszczególnych przedmiotów i realizację efektów kształcenia, jak również umożliwiają przygotowanie do prowadzenia badań naukowych, doskonalenie warsztatu naukowego oraz pogłębianie wiedzy i rozwój indywidualnych zainteresowań badawczych.

Biblioteka Główna dysponuje stanowiskami komputerowymi przystosowanymi dla osób niepełnosprawnych z wadami wzroku i słuchu, zaopatrzonymi w specjalistyczny sprzęt.

Filia Biblioteki Głównej jest dostępna dla studentów codziennie w godz. 8:30-17:30 i w soboty w godz. 9:00-14:00, natomiast Biblioteka Główna czynna jest codziennie w godz. 8:00-18:00 i w soboty w godz. 9:00-15:00. Pracownicy i studenci mają prawo zgłaszać w bibliotece zapotrzebowanie na zakup niezbędnej literatury w procesie dydaktycznym i badaniach naukowych.

### 7.3

W ostatnich latach kampus przy ul. Wóycickiego systematycznie rozbudowywano i modernizowano. W roku 2015 utworzono Laboratorium Przyrodniczego Instytutu Ekologii i Bioetyki, umożliwiające prowadzenie zajęć dydaktycznych oraz badań naukowych w ramach uczelni. W tym celu rozwija się również i unowocześnia Stację Meteo. Władze Wydziału podjęły także decyzję o modernizacji budynku nr 19, który pod względem funkcjonalności ustępuje pozostałej bazie naukowo-dydaktycznej. Przygotowano już plan przebudowy oraz uzyskano na ten cel środki finansowe. Podstawowymi źródłami informacji do planów rozwoju infrastruktury są ankiety studenckie, przeprowadzane co dwa lata przez Ośrodek Badania Jakości Kształcenia i Ewaluacji, mające na celu generalną ocenę uczelni. Szczegółowe raporty trafiają do wszystkich jednostek oraz są analizowane przez Wydziałową Komisję Jakości Kształcenia oraz Uczelnianą Komisję ds. Jakości Kształcenia UKSW

Infrastrukturę dydaktyczną monitoruje się na bieżąco, a dzieje się to za sprawą stałego nadzoru dyrekcji Instytutu Ekologii i Bioetyki oraz pracowników i studentów zgłaszających swoje postulaty i oceny w ramach posiedzeń Rady Instytutu oraz Podkomisji Dydaktycznej.

Infrastrukturę dydaktyczną monitoruje się na bieżąco, a dzieje się to za sprawą stałego nadzoru dyrekcji Instytutu Ekologii i Bioetyki oraz pracowników i studentów zgłaszających swoje postulaty i oceny w ramach posiedzeń Rady Instytutu oraz Podkomisji Dydaktycznej

#### **Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron**

Pomieszczenia dydaktyczne ocenianej jednostki są dobrej lub bardzo dobrej jakości, w zależności od wieku budynku, w których się znajdują. Są one pod każdym względem dobrze wyposażone i w pełni dostosowane do potrzeb studentów, umożliwiając przeprowadzenie wszystkich przewidzianych w programie studiów zajęć dydaktycznych oraz osiągnięcie założonych efektów kształcenia.

Filia Biblioteki Głównej i Biblioteka Główna UKSW zapewniają studentom dostęp do wszystkich książek i czasopism niezbędnych w procesie dydaktycznym, w tym do pozycji zalecanych w sylabusach przedmiotów.

#### **Dobre praktyki**

Brak

#### **Zalecenia**

Brak

### **Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągania efektów kształcenia**

- 8.1. Skuteczność systemu opieki i wspierania oraz motywowania studentów do osiągania efektów kształcenia
- 8.2. Rozwój i doskonalenie systemu wspierania oraz motywowania studentów

#### **Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8**

##### **8.1**

Studenci wizytowanego kierunku pozytywnie oceniają opiekę i wsparcie, które oferuje im jednostka. Nauczyciele akademicy są dostępni dla studentów podczas konsultacji, które są odpowiednio dostosowane do planu zajęć. Ponadto, kontakt z prowadzącymi jest możliwy poprzez pocztę elektroniczną. Studenci korzystają również z możliwości bezpośredniego kontaktu z nauczycielami poza godzinami zajęć czy konsultacjami. Nauczyciele są dla nich dostępni i pomocni.

Studenci wizytowanego kierunku mają opiekuna roku, który jest dla nich łatwo dostępny i służy pomocą w zakresie szeroko pojętej organizacji studiów. Bezpośrednio przed rozpoczęciem I semestru studiów, opiekun roku organizuje spotkanie informacyjne dla studentów. Bardzo pozytywnie jest oceniany kontakt z Władzami Wydziału. Prodziekan ds. studenckich i bieżącej obsługi studiów ma wyznaczone godziny dyżurów w dziekanacie, z których studenci chętnie korzystają. Z informacji uzyskanych na spotkaniu ze studentami

wynika, że kontakt zarówno z prowadzącymi, jak i z Władzami Wydziału jest zadowalający. Studenci wiedzą, że komu mogą zgłaszać swoje uwagi i opinie oraz na czyją pomoc i wsparcie mogą liczyć.

Materiały dydaktyczne niezbędne w procesie kształcenia studenci otrzymują od prowadzących w formie elektronicznej. W ich ocenie materiały są kompleksowe i odpowiednio dostosowane do potrzeb, ułatwiają realizację założonych efektów kształcenia. Ponadto prowadzący wskazują literaturę, z której studenci mogą korzystać jako dodatkowe wsparcie.

Podczas spotkania z ZO PKA studenci wyrazili pozytywną opinię o wsparciu administracyjnym. W ich ocenie dziekanat funkcjonuje dobrze. Zarówno godziny pracy, kompetencje pracowników, jak i stosunek pracowników do studentów, szczególnie uprzejmość i wyrozumiałość zasługują na podkreślenie.

Studenci wizytowanego kierunku posiadają informacje na temat wsparcia materialnego, oferowanego na uczelni. Forma i zasady przyznawania stypendium rektora są w ich opinii zrozumiałe oraz dostępne, nie zgłaszają żadnych uwag w tym aspekcie. Proces ubiegania się o stypendia jest realizowany w Dziale Pomocy Materialnej. Dodatkowym elementem motywującym działalność studentów są stypendia z Funduszu Stypendialnego UKSW sponsorowanego przez Santander Universidades, które mogą otrzymać studenci w celu prowadzenia badań naukowych.

Istotnym aspektem dotyczącym wsparcia w procesie kształcenia jest umożliwienie studentom odpowiedniego kontaktu z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Studenci wizytowanego kierunku otrzymują wsparcie w tym zakresie m.in. poprzez pełnomocnika ds. kontaktów z pracodawcami, który zajmuje się organizacją spotkań informacyjnych z pracodawcami. Na uczelni funkcjonuje Biuro Karier oraz Centrum Szkoleń i Doradztwa Zawodowego. Podstawową formą pomocy oferowanej przez Centrum jest doradztwo zawodowe, dzięki któremu studenci dowiadują się jak poruszać się na rynku pracy, otrzymują pomoc w zakresie m.in. pisania CV czy przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej. Poprzez zgłoszenie się przez formularz kontaktowy, studenci mają możliwość umówienia się na spotkanie z jednym z dwóch doradców. Centrum prowadzi część przedmiotów ogólnouczelnianych, które są do wyboru w programie studiów kierunku ochrona środowiska. Zajęcia prowadzone są przez dwóch pracowników dydaktycznych, których zatrudnia Centrum. Są to przedmioty realizowane w formie warsztatów z zakresu kompetencji miękkich. Ponadto, studentom oferowane są dodatkowe szkolenia, które Centrum realizuje we współpracy z partnerami zewnętrznymi – zajęcia te prowadzone są przez przedstawicieli firm lub trenerów zewnętrznych. Zakres tematyczny szkoleń obejmuje zarówno kompetencje miękkie, jak i umiejętności twarde. Biuro Karier zajmuje się monitorowaniem losów absolwentów oraz pozyskiwaniem ofert pracy dla studentów. Na stronie [www](http://www) zamieszczona jest baza ofert pracy z miejscem na wyszczególnienie preferowanego dla oferty kierunku studiów. Ponadto studenci mają możliwość otrzymywania ofert drogą elektroniczną. Biuro Karier jest także odpowiedzialne za organizację praktyk studenckich. Jednostka ta zapewnia studentom kierunku listę miejsc, w których mogą odbyć praktyki oraz zajmuje się kwestiami administracyjnymi dotyczącymi uzyskania zaliczenia. W opinii studentów wsparcie w zakresie współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, które otrzymują, odpowiada ich potrzebom.

Studenci z niepełnosprawnościami mają zapewnione wsparcie przez Pełnomocnika Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnością. Pełnomocnik ma wyznaczone godziny przyjęć raz w tygodniu,

podczas których mogą zgłaszać się studenci. Osoby z niepełnosprawnością wypełniają formularz, w którym określają swoje potrzeby. Oferowana im pomoc jest spersonalizowana. Szereg możliwości wsparcia zawiera m.in usługi tłumacza migowego, dostosowanie pomieszczeń do ich potrzeb, opiekę asystenta osoby z niepełnosprawnością. Studenci z niepełnosprawnościami mogą również ubiegać się o indywidualną organizację studiów oraz dostosowanie form weryfikacji efektów kształcenia do ich potrzeb (wydłużony czas egzaminu, zmiana terminu, zmiana formy z pisemnej na ustną lub odwrotnie). Oferowane wsparcie obejmuje nie tylko studentów z niepełnosprawnościami, ale również wszystkich studentów spotykających się z trudnościami podczas studiowania. Uczelnia zapewnia także nieodpłatną pomoc psychologiczną.

Na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej funkcjonuje 6 studenckich kół naukowych. Koło Naukowe Przyrodników działające przy Instytucie Ekologii i Bioetyki jest najchętniej wybierane przez studentów ocenianego kierunku. Koło może otrzymywać wsparcie finansowe z środków przeznaczonych przez Władze Uczelni na konkurs, w ramach którego koła naukowe zgłaszają swoje projekty, a także pozyskuje środki zewnętrzne. Koło bierze czynny udział w organizacji „Nocy Biologów” oraz w festiwalach nauki. Ponadto, jest głównym organizatorem konferencji „Praca w ochronie środowiska”, która skupia firmy oferujące pracę studentom kierunku ochrona środowiska. Z informacji uzyskanych od przedstawicieli Koła Naukowego Przyrodników wynika, że Wydział zapewnia dostęp do infrastruktury badawczej adekwatny do ich potrzeb. Praca koła jest monitorowana przez trzech opiekunów, którzy w opinii studentów są zaangażowani i pomocni oraz są znaczącym wsparciem merytorycznym.

Na Wydziale funkcjonuje Wydziałowa Rada Studentów. Organ ten działa na rzecz studentów Wydziału oraz współpracuje z Władzami Wydziału w zakresie zgłaszania uwag do programów kształcenia. Środki finansowe na działalność WRS otrzymuje od uczelnianego Samorządu Studentów, który jest dysponentem budżetu na działalność samorządową. Wydziałowa Rada Studentów realizuje projekty wspólnie z uczelnianym Samorządem Studentów. Jednym z projektów jest Wielka Gala Belfra, podczas której najlepiej ocenieni w ankietach studenckich zajęć dydaktycznych prowadzący, otrzymują nagrody. Jest to wydarzenie, poprzez które Samorząd Studencki motywuje studentów do wypełniania ankiet. Studenci będący na spotkaniu z ZO określają otrzymywane wsparcie jako odpowiadające na ich potrzeby i umożliwiające realizację założonych celów.

## 8.2.

Na stronie internetowej jednostki znajdują się informacje dotyczące procesu kształcenia, w tym program studiów, plan zajęć, podział roku akademickiego, regulamin studiów oraz sylabus. Studenci otrzymują informacje także mailowo, np. o programie Erasmus+ czy zmianach w planie zajęć. W ich opinii dostęp do informacji jest odpowiedni. Istotnym aspektem w zakresie monitorowania rozwoju i doskonalenia systemu wsparcia studentów jest regularnie prowadzona ocena zajęć dydaktycznych, dokonywana poprzez ankiety w wersji elektronicznej w Uniwersyteckim Systemie Obsługi Studiów – ocena wszystkich zajęć prowadzonych w semestrze. Studenci w ankietach mogą oceniać jakość prowadzenia zajęć przez poszczególnych nauczycieli akademickich oraz efektywność zajęć pod względem osiągania zakładanych efektów kształcenia. Formularz ankiety zawiera pytania zamknięte ze skalą punktową oraz pozostawia miejsce na swobodną wypowiedź. Raport zbiorczy z ankietyzacji publikowany jest

na stronie internetowej Wydziału. Studenci mają również możliwość oceny jakości kształcenia, organizacji zajęć, obsługi i wspierania studentów oraz infrastruktury poprzez ankiety prowadzone przez Ośrodek Badania Jakości Kształcenia i Ewaluacji UKSW. Studenci uważają jednak, że forma oceny prowadzonej przez OBJKiE wymaga zmian – ankieta jest zbyt obszerna, przez co jej zwrotność jest niska.

#### **Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron**

Na ocenianym kierunku opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się realizowane są kompleksowo. Studenci otrzymują wsparcie naukowe i dydaktyczne od jednostki w zakresie zdobywania wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, które jest w ich opinii odpowiednie oraz zorientowane na ich potrzeby. Na szczególną uwagę zasługuje wyróżniająco ocenione przez studentów wsparcie, które otrzymują od prowadzących w zakresie zarówno uzupełniania swojej wiedzy jak i aspektów organizacyjnych. Bardzo pozytywnie została także oceniona obsługa administracyjna – mająca odpowiedni stosunek do studentów oraz kompetencje. Ponadto pozytywnie należy ocenić system wsparcia osób z niepełnosprawnościami, który jest skierowany na ich indywidualne potrzeby. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w działalności dodatkowej w kołach naukowych oraz samorządzie studenckim. System skarg, próśb i zażaleń działa sprawnie i jest dla studentów klarowny.

#### **Dobre praktyki**

Brak

#### **Zalecenia**

Brak

### **5. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny**

| Zalecenie | Charakterystyka działań doskonalących oraz ocena ich skuteczności                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|           | Ocena jakości kształcenia na kierunku ochrona środowiska prowadzonym na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonego przez Komisję na rok akademicki 2018/2019. Wizytacja tego kierunku studiów miała miejsce w związku z upływem okresu na jaki została wydana pozytywna ocena instytucjonalna Jednostki prowadzącej wizytowany kierunek studiów. W wyniku oceny instytucjonalnej przeprowadzonej w roku akademickim 2012/2013 nie zostały sformułowane zalecenia specyficzne dla kierunku ochrona środowiska. |